

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Over institutionele ontwikkeling van internationale organisatie

Groenleer, M.L.P.

Citation

Groenleer, M. L. P. (2004). Over institutionele ontwikkeling van internationale organisatie. *Bestuurskundige Berichten*, 19(1), 20-21. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3211211>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3211211>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Over institutionele ontwikkeling van internationale organisatie

Internationale organisaties zoals de Verenigde Naties en de Europese Unie zijn niet meer weg te denken uit de moderne samenleving. Toch concentreert het theoretische debat zich in het algemeen rond de vraag of internationale organisaties er nu eigenlijk wel toe doen. Veel minder aandacht gaat uit naar de institutionele aspecten van deze organisaties.

In mijn promotieonderzoek ga ik daarom in op de institutionele ontwikkeling van internationale organisaties: "Waarom groeien sommige internationale organisaties uit tot instituties en andere niet?"

Tijdens een stage bij het Rwanda tribunaal enkele jaren geleden was mijn interesse gewekt voor het verschijnsel internationale (of intergouvernementele) organisatie. Na

De internationale organisatie is een relatief jong verschijnsel. De meeste internationale organisaties zoals wij die vandaag de dag kennen, zijn pas in de twintigste eeuw opgericht. Iedereen heeft wel eens gehoord van de Volkenbond. Hoewel deze 'jong gestorven' internationale organisatie in het algemeen wordt beschouwd als een mislukking vormde de Volkenbond, met een van de eerste internationale secretariaten, een belangrijke blauwdruk voor de latere Verenigde

"Internationale organisaties zijn er in alle soorten en maten: van universeel met een algemeen karakter (zoals de VN) tot aan gespecialiseerd met een beperkt lidmaatschap (denk bijvoorbeeld aan de NAVO.)"

vervolgens nog enige praktijkervaring te hebben opgedaan bij de Task Force Internationaal Strafhof van het Ministerie van Buitenlandse Zaken besloot ik dit verschijnsel aan een nadere theoretische en empirische studie te onderwerpen. Niet zozeer vanuit een idealistisch wereldbeeld waarin internationale organisaties er zijn om internationale vrede en veiligheid te bevorderen, maar meer vanuit de realistische constatering dat internationale organisaties bestaan, dat er een grote variëteit is aan internationale organisaties, en dat internationale organisaties (niettegenstaande de al of niet waargebeurde verhalen over geldverspilling, corruptie en vriendjespolitiek) er wel degelijk op een of andere manier toe lijken te doen.

Naties. Minder bekend zijn organisaties als de Universele Post Unie en de Internationale Telecommunicatie Unie, die al in de negentiende eeuw werden opgericht. Met name na de Tweede Wereldoorlog werd een groot aantal internationale organisaties gecreëerd. Denk naast de VN aan de Wereldgezondheidsorganisatie, de Internationale Arbeidsorganisatie en niet te vergeten de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal. Meest recentelijk werden onder meer de Organisatie voor de Bestrijding van Chemische Wapens en het Internationaal Strafhof (beide gezeteld in Den Haag) opgericht. De totstandkoming en de eerste jaren van de ontwikkeling van

deze laatste organisatie onderzocht ik voor mijn afstudeerscriptie.

Internationale organisaties zijn er in alle soorten en maten: van universeel met een algemeen karakter (zoals de VN) tot aan gespecialiseerd met een beperkt lidmaatschap (denk bijvoorbeeld aan de NAVO). Sommige internationale organisaties hebben meer formele bevoegdheden gedelegeerd gekregen van hun oprichters - meestal zijn dit (de vertegenwoordigers van) staten, maar in toenemende mate oefenen ook internationale non-gouvernementele organisaties en multinationals invloed uit op het oprichtingsproces - dan andere. Zo hebben UNESCO en de Wereld Meteorologische Organisatie nauwelijks invloed op het Nederlandse overheidsbeleid; de Europese Unie, zoals zo langzamerhand ook in Nederland begint te dagen ('Europa, best belangrijk'), des te meer.

Toch worden internationale organisaties door politicologen (vooral zij die de internationale politiek bestuderen) dikwijls afgedaan als niet meer dan 'intervenierende variabelen' in de relaties tussen staten. Een enkele niet door het verschijnsel macht geobsedeerde politicoloog kent internationale organisaties nog een zeker nut toe vanuit rationeel-functioneel oogpunt: internationale organisaties worden opgericht om een bepaald probleem op te lossen dat staten niet alleen op kunnen lossen. In beide benaderingen staat niettemin het 'internationale' centraal en komt de 'organisatie' er nogal bekaaid vanaf. Wij bestuurskundigen weten natuurlijk wel beter: organisaties, en overheidsorganisaties niet in de laatste

plaats, spelen een belangrijke rol in de moderne samenleving en hebben een niet te onderschatten invloed op ons dagelijks leven. We kopen onze boodschappen bij de Albert Heijn (of elke andere willekeurige supermarkt), we zijn student of promovendus aan de Universiteit Leiden, en ontvangen studiefinanciering van de IBG of huursubsidie van het Ministerie van VROM.

Ongeveer hetzelfde geldt voor internationale organisaties en helemaal voor Europese organisaties. Ik zal de laatste zijn om te ontkennen dat staten niet nog steeds de toon aangeven in de internationale arena. Wat dat betreft hebben de eerder genoemde politicologen gelijk. Dit wil niet zeggen dat internationale organisaties slechts de speelbal van machtspolitiek of het resultaat van rationeel-functionalistische overwegingen zouden zijn. Nadat ze zijn opgericht gaan internationale organisaties, evenals andere organisaties, vaak 'een eigen leven leiden'. Sommige internationale organisaties groeien uit tot meer dan alleen bureaucratische organisaties met een gespecialiseerde staf die routinematig de technische taken uitvoert die zij krijgt opgedragen van haar politiek-ambtelijke leiding. Zulke organisaties ontwikkelen als het ware een eigen karakter. We noemen dergelijke organisaties ook wel instituties.

Instituties oefenen invloed uit op het gedrag van zowel hun leden als hun omgeving. Zo beïnvloeden internationale instituties het gedrag van hun lidstaten, de onderdanen van deze lidstaten, en soms zelfs van niet-lidstaten. Denk aan de Europese Centrale Bank. Deze jonge Europese organisatie wordt algemeen beschouwd als een van de belangrijkste monetaire autoriteiten in de wereld, in staat om in belangrijke mate het Europese monetaire beleid te bepalen. Ook de relatief hoge graad van naleving door landen van de besluiten en uitspraken van het Europese Hof van de Mensenrechten laat zien dat sommige internationale en Europese organisaties in de loop van de tijd zijn uitgegroeid tot eigenstandige actoren. Opgemerkt dient te worden dat niet alle organisaties, en zeker ook niet alle internationale organisaties zich ontwikkelen tot invloedrijke instituties. De West Europese Unie is een voorbeeld van een internationale organisatie die er, de talloze pogingen ten spijt, niet in is geslaagd om zich te ontwikkelen tot een alom geaccepteerde en gerespecteerde organisatie met een eigen identiteit.

In mijn promotieonderzoek probeer ik erachter te komen welke mechanismen het proces waarbij instituties tot stand komen en zich ontwikkelen, beïnvloeden c.q. bepalen. Hoewel er over organisaties op het moment dat ze

worden beschouwd als instituties reeds een aanzienlijke hoeveelheid literatuur bestaat, weten we nog maar weinig over het proces voorafgaand hieraan, het zogenaamde proces van *institutionalisering*. Ik verwacht, op basis van inzichten uit onder meer het sociologisch institutionalisme, dat de omgeving waarin een internationale organisatie wordt opgericht van groot belang is voor de verdere ontwikkeling van deze organisatie. Ook lijkt leiderschap een belangrijke faciliterende rol te kunnen spelen. Over de conclusies van mijn promotieonderzoek wellicht in een later nummer van *Bestuurskundige Berichten* meer.

Weet dat jullie mij (en mijn collega-promovendi) in de tussentijd gerust kunnen benaderen met vragen over jullie eigen onderzoek. Promoveren is immers meer dan alleen het schrijven van een dissertatie ergens weggestopt in een stoffige kamer op de vijfde verdieping van het Pieter de la Courtgebouw. □

Martijn L.P. Groenleer

